

שמורת פורה, תל נגילה ונחל סד

בדרום, ומעידים על כך גם חלק מהפרחים, שחלקם ים תיכוניים ולידם צמחים מדבריים.

מי שטייל בסביבה הכיר את שרידי גשר מסילת הברזל הטורקית שהולך ונהרס במשך השנים מכוחם של השיטפונות בערוץ שמתחתיו. נחל סד העובר מעט ממערב תל נגילה היה ידוע עוד פחות לקהל המטיילים, שכן לא היה סמוך לכביש ולא בלט כתל נגילה. למטיילים המעטים שפקדו את נחל סד הצטרפו אלפים כשסומן בו קטע מיישבל ישראל. הוא נכנס לאפיקו של הנחל, פונה מזרחה לתל נגילה, יורד לשרידי הגשר הטורקי ויוצא לשמורת פורה.

עם סלילת הדרך בחלק זה של נחל שקמה נפתחו כאן אפשרויות נוספות לטיול ברגל

143 של "טבע הדברים", שחלו שינויים בסימון. היום הולכת ומתבהרת התמונה. דרך עפר מסומנת שהוליכה מכביש 40 מערבה לאורכו של נחל שקמה הולכת ונסללת לדרך עפר טובה לכל רכב בשיתוף גופים אחדים, בהם מינהלת נחל שקמה, קק"ל, ורשות הטבע והגנים. בעתיד נוכל לטייל עד לחוף הים התיכון ליד זיקים.

בעת כתיבת דברים אלה הכשירו כבר דרך טובה לכל רכב עד תל נגילה ונחל סד, טיול נעים בכל חודשי השנה, ויפה ומפתיע בעונת הפריחה. ממערב לתל נגילה משתרעים שדות פלחה רחבים שבעונת הפריחה בשלהי חודש ינואר ובחודש פברואר מתכסים במרבדים ירוקים בגווני שונים, ובמשטחי פריחה מדהימים. יש הרואים כאן את ספר המדבר, מפגש הארץ הנושבת עם המדבר

נקודת המוצא היא בכניסה לשמורת פורה ליד סימון ק"מ 215 על כביש 40. הגישה אפשרית רק לבאים מצפון, מכיוון קריית גת. הבאים מדרום ייסעו צפונה בכביש 40 עד הכניסה למושב אחוזה, ייכנסו מעט לכיוון המושב, יסתובבו וירדו דרומה בכביש 40 עד הכניסה לשמורת פורה.

שנים רבות השטח המוגדר היום כשמורת פורה לא היה ידוע כל כך ברבים. הייתה זו חלקה סביב ערוצו של נחל פורה היורד ומתחבר לגדול ממנו נחל שקמה, שפרחה בשלהי החורף ובאביב. מעל השמורה בולט תל נגילה, הוא תל נגילה לפי כיתובו בחלק מהמפות, שעל פסגתו עץ אורן גדול ומצל הנשקף לנוסעים בכביש 40 בין קריית גת לבית קמה. שבילי האזור סומנו כבר לפני שנים, אבל בספטמבר 2007 כתבנו בגיליון

מבט לשרידי גשר הרכבת הטורקי. ברקע נראה תל נגילה ועל פסגתו עץ האשל.

אפיקו של נחל סד. על דופן הנחל מימין נראה השביל ההולך לאורך הנחל.

ובעיקול חד של הדרך מפנה אותנו שלט לגשר הטורקי. זה המקום לצלצל למספר הטלפון המופיע על השלט, וללמוד מעט על קו הרכבת הטורקית שעבר כאן בימי מלחמת העולם הראשונה במטרה (שלא הושגה) להגיע עד תעלת סואץ. הגשר הגדול החזיק מעמד שנים רבות וקרס בגשמים ושיטפונות ב-1970. לא תרמו לו גם חובבי אבן הבנייה שפירקו ממנו אבנים והחלישו אותו עוד יותר. אפשר לטייל אל הגשר על גבי הסוללה, אך מי

החדשה. סימנו אמנם מרחקים, אך הדרך הבהירה שנשללה היא התמרור הטוב ביותר. אחרי פחות מקילומטר עוברים על פני הסכר. סמוך אליו יש חניון, אבל אנחנו רק בראשיתו של הטיול... הדרך פונה מעט דרומה ולפתע מופיעים שלטים האוסרים על עישון. תקנות חדשות לגבול המדבר! לא! פשוט עוברים ליד מתקן גז. כשני ק"מ מההתחלה נראית משמאל לדרך באר, מסוג הבארות שהתקינו הבריטים בשבילי הבדווים. אחרי הבאר עולים מעט,

וגם ברכב פרטי. במפת טיולים וסימון שבילים ישנה לא מופיעים השינויים, וגם במהדורת 2009 לא מופיעים כולם, ויש להסתמך על הסימון בשטח. בדרום הוצבו ליד חלק מהאתרים שלטים עם מספר הטלפון 052-9991003. ניתן להתקשר למספר זה ולשמוע הסבר על האתר.

מסלול הטיול:

הטיול היום הוא ברכב קל בין כביש 40 לנחל סד: יורדים מכביש 40, פונים ימינה ונוסעים מעט עד לרחבת חניה בשמורת פורה, הנמצאת בתחום נחל פורה, ערוץ המתחבר לנחל שקמה. בעונת הפריחה אי אפשר לפסוח על הפריחה, ותקצר היריעה מלתאר מה קורה ומי כל הפורחים כאן. בשמורה נמצא סכר, ובחורף נוצר לעתים אגם קטן שנועד להעשיר את מי התהום. כדאי גם לטייל כאן ברגל. מערכת שבילים מסומנים ומשולטים, שחלקם עדיין לא מופיע במפת סימון השבילים, מאפשרת בילוי של שעות. ניתן לטייל ברגל בשמורה, לגשת לאגם, ממנו לגשר הרכבת הטורקי ההרוס, לטפס לתל נגילה ולכלול בטיול גם את נחל סד.

הטיול ברכב קל:

נאפס מונה בתחילת השמורה ל-00 ונמשיך עם הרכב משמורת פורה בדרך

הכול פורח בגווני שונים של ירוק ואדום. שיא הפריחה השנה היה בחודש פברואר.

”חמוקים” בשטח

חשוב לדעת:

סוג הטיול: ברגל ובכל סוגי כלי רכב קטנים (אין כניסה לאוטובוסים ולרכב כבד).

נקודת התחלה: כביש 40 ליד סימן ק”מ 215.

נקודת סיום: בנקודת ההתחלה, או ראו תוספת בסוף הרשימה.

אורך המסלול: כ-20 ק”מ ופחות, ותוספת כ-20 ק”מ למי שייסע מערבה עד כביש 232.

משך הטיול: משלוש שעות עד חצי יום ויותר, תלוי כמה הולכים ברגל, ועוד כשעתיים לתוספת.

מים: יש להצטייד.

קושי: קל לכל רכב, בינוני לרכב רך לממשיכים לכביש 232.

מפות: מפות טיולים וסימון שבילים מספר 13 - מישור חוף הנגב (”הנגב המערבי”), מהדורת 2009.

עונה מומלצת: יפה מאוד כאן כל השנה, עדיף בשלהי החורף ובאביב בעונת הפריחה.

(דרומה), לדרך עפר ההולכת על גדת הנחל. אפשר לטייל לאורכו של הנחל ברגל, מהלך כקילומטר, אפשר גם לעצור מדי פעם ולרדת מהרכב ולגשת לשביל.

מי שרוצה לוותר על הנסיעה בדרך העפר יחזור מהתל לצומת שממנו באנו, ויפנה ימינה (מערבה) בדרך העפר המסומנת בכחול החופפת גם ל”שביל ישראל”. ניסע כקילומטר מערבה עד אפיקו של נחל סד, ש”שביל ישראל” פונה בו ימינה ונכנס אליו. אפשר לטייל ברגל לאורכו של הנחל כקילומטר ולחזור לכאן. אחרי הביקור בתל נגילה או נחל סד חוזרים בדרך שבאנו בה לכביש 40.

אם אתם נוסעים ברכב שטח או שמפעמת בכס רוח הרפתקנית קלה ואתם לא חוששים להתברבר (אולי...) מעט בשטח, אזי המשיכו בכיוון כללי מערבה בדרך המסומנת בכחול. אם כי חסרים סימונים אחדים בדרך זו, ויש כאלה שעדיין לא חודשו, תגיעו לאחר תצפית לבתרונות רוחמה (פחות משלושה ק”מ מנחל סד) ודרך חורבות מרשן עד לכביש 232 ליד ברור חיל. בחורף וכשיש שלוליות זו דרך לרכב שטח, אך ברוב ימות השנה פגשנו כאן גם כלי רכב רגילים, לא נמוכים במיוחד, נהוגים בידי נהגים עם תעוזה שנהגו לאט ובזהירות וצלחו בהצלחה את קטע נחל שקמה שבין כביש 40 לכביש 232.

נחל וממשיך על גדתו דרומה, מהלך כקילומטר על גדותיו. בחורף נוצרות בריכות קטנות באפיק הנחל, ולעתים יש גם זרימה קלה.

למבקרים בתל נגילה מפריד מרחק של פחות מקילומטר עד הכניסה הדרומית לנחל סד. אפשר לטייל בו ברגל, לחלוף על פני קבוצת הדקלים, קניון הזוטא עם קירות הקירטון הלבנים ושפעת הקנה והסוף באפיקו, ולחזור בשביל שטיילנו בו או על דרך העפר הצמודה לנחל ממוזרח. טיול ארוך יותר, הצופה לגבעות המעוגלות, באור הצהריים ואחרי הצהריים, יוסיף עוד כשני ק”מ לטיול.

לטיול הארוך יותר נרד מהתל ונפנה ימינה (צפונה) בדרך עפר לא סלולה ולא מסומנת. הדרך טובה רוב תקופות השנה, למעט אחרי גשם וכשיש בוץ. בקטע האחרון לפני ההתחברות עם הדרך המסומנת בכחול, ההולכת מערבה, יש קטע לא נעים לרכב פרטי. לכל היותר חוזרים לתל נגילה בדרך שבה באנו, ומרויחים מבט מזווית אחרת על הנוף. נעבור על פני שני עצי אשל גדולים, ואחרי כקילומטר נגיע לצומת דרכי עפר. נפנה כאן שמאלה (מערבה), ולאחר נסיעה קצרצה יתגלה בפנינו מימין נוף גבעות מעוגלות. אם השמש מאירה אותן (בעיקר בשעות אחר הצהריים המוקדמות), הן מאדימות ומוסיפות נופך צבעוני לנוף. באחד הטיולים פגשנו כאן מטיילים שהתפעלו מהגבעות הכמעט סקסיות...

ניסע מערבה, אחרי פחות מקילומטר נגיע לאפיקו של נחל סד ונפנה שמאלה

שרוצה להתרשם יותר מגודלו ומיקומו, ירד לאורך הגדר מימין עד לאפיק הנחל ויחזור באותה דרך, אם הקוצים או הצמחייה לא הרתיעו אותו, או שיעלה באחד השבילים המטפסים חזרה לסוללת הרכבת.

נמשיך מכאן, נטפס מעט, ונגיע לצומת שבילים. ישר לפי הסימון וכ-1,300 מ' מהבאר מגיעים למרגלות תל נגילה. התל בולט מעל פני סביבתו, ומוסיף לכך עץ האשל הגדול הנטוע בפסגתו. התל נראה יפה לנוסעים בכביש 40 ומשמש כתמרוך בדרך. מדריכים רבים מצביעים עליו לנוסעים כתמרוך המציין גם את המפגש בין הצומח היבש תיכוני לצומח המדבר, כלומר כניסה דרומה מכאן מביאה לאזור מדברי. שכבותיו העתיקות של תל נגילה מספרות שהיה כאן כבר יישוב שאין יודעים את שמו, לפני אלפי שנים. קשה להבחין בשרידים עתיקים אלה, אך לעומת זאת יש על התל בורות רבים שנחפרו כנראה רובם בידי הבדווים שהאמינו לסיפורים שבתקופה הטורקית הוטמן כאן זהב... פעם ניצב כאן מגדל התצפית שפינה את מקומו לבמה קטנה בנויה אדני עץ המשמשת למושב ותצפית למרחבים סביב.

אל נחל סד:

כאמור, ”שביל ישראל” החיה את הקניון של נחל סד (נחל סיד). קניון כתבנו? אולי זו הגזמה קלה, אבל הוא בהחלט ערוץ עם קירות קירטון בהירים, ואפילו מצוקים לא גבוהים והשביל העובר על גדת המזרחית הוא בנוס למבקרים באזור. השביל בא מצפון, בנקודה מסוימת הוא יורד מזרחה